

MỘT SỐ ĐÓNG GÓP CỦA VIỆT KIỀU Ở PHÁP TRONG CUỘC KHÁNG CHIẾN CHỐNG THỰC DÂN PHÁP VÀ ĐẾ QUỐC MỸ XÂM LƯỢC

TS TRẦN THỊ VUI

Học viện Chính trị quốc gia Hồ Chí Minh

Từ cuối thế kỷ XVIII, đầu thế kỷ XIX, với nhiều lý do khác nhau, một bộ phận người Việt Nam đến định cư tại Pháp. Cho dù họ là những người trí thức, thương gia, công nhân hay những người lao động làm thuê, nhưng họ đều mang trong mình dòng máu người Việt Nam, luôn nhớ về quê cha, đất tổ. Đặc biệt, trong hai cuộc chiến tranh chống thực dân Pháp và đế quốc Mỹ xâm lược, Việt kiều ở Pháp đã góp phần vào thắng lợi chung của dân tộc¹.

1. Hoạt động của Việt kiều ở Pháp trong kháng chiến chống thực dân Pháp

Nhận rõ vai trò của Việt kiều đối với công cuộc xây dựng và bảo vệ Tổ quốc, ngày 5-11-1945, Chủ tịch Hồ Chí Minh ra *Lời kêu gọi kiều bào Việt Nam ở Pháp*. Người hoan nghênh đồng bào đã gửi tờ kháng nghị cho Chính phủ Anh yêu cầu rút quân đội Anh - Ân ra khỏi Nam Bộ. Sau khi phân tích tính chất chính nghĩa và sự tiếp nối truyền thống đấu tranh bất khuất của ông cha ta trong suốt 80 năm Pháp thuộc, Người nhấn mạnh: “Đồng bào hãy làm cho thế giới văn minh và nhất là dân tộc Pháp nghe thấy tiếng nói của Tổ quốc... Lịch sử nước nhà chưa bao giờ trông thấy chúng ta đoàn kết chặt chẽ như ngày nay để biểu dương ý chí mạnh mẽ của một dân tộc thích chết tự do hơn là sống nô lệ”².

Hồ Chí Minh đã chỉ ra nhiệm vụ của kiều bào ở Pháp là: làm cho dân tộc Pháp nghe thấy tiếng nói của Tổ quốc; đấu tranh chống những luận điệu tuyên truyền phản động của thực dân Pháp; nhắc nhủ, động viên mọi người hãy tỏ ra xứng đáng với những anh em đang chiến đấu anh dũng ở Nam Bộ để bảo vệ nền độc lập của nước nhà.

Hưởng ứng lời kêu gọi của Chủ tịch Hồ Chí Minh, cuối năm 1945, Việt kiều ở Pháp tổ chức đón chào sự kiện Cách mạng Tháng Tám thành công. Được tin đất nước giành độc lập, 2.000 binh lính người Việt ở Bordeaux (Boócđô) đã tổ chức mít tinh chào mừng, treo cờ đỏ sao vàng. Đại diện cho hai vạn Việt kiều ở Pháp đã gửi thư yêu cầu Liên hợp quốc công nhận nền độc lập của nước Việt Nam Dân chủ Cộng hòa. Khi thực dân Pháp quay lại xâm lược Nam Bộ, 2.500 Việt kiều ở Pháp đã tổ chức mít tinh, biểu tình phản đối. Trước làn sóng đấu tranh quyết liệt của kiều bào, chính quyền địa phương ở Pháp đã khủng bố cuộc biểu tình, bắt 40 người, giam cầm 3 người, cấm các tổ chức Việt kiều hoạt động chính trị. Ngày 26-12-1945, một số sinh viên Việt Nam học ở Pari tuyên bố tuyệt thực trong 21 giờ để phản đối những hành động khủng bố, tàn sát của quân đội xâm lược Pháp và Anh ở Đà Lạt. Đội ngũ trí thức Việt kiều đã có sáng kiến tổ chức các nhóm sưu tầm tài liệu về kinh tế, khoa học kỹ thuật, xã hội và văn hóa tiên tiến, gửi về nước, góp phần vào công cuộc kiến thiết nước nhà. Những kiều bào

giỏi chuyên môn đứng ra mở lớp dạy nghề cho kiều bào chưa có nghề nghiệp, để khi có điều kiện trở về Tổ quốc sẽ góp phần xây dựng đất nước. Ngoài ra, kiều bào còn quyên góp được 10.000 quan để mua thuốc và dụng cụ y tế gửi về nước³.

Trong thời gian Chủ tịch Hồ Chí Minh thăm Pháp và phái đoàn Chính phủ Việt Nam sang đàm phán ở Fontainebleau (Phôngtennoblô - Pháp), nhiều kiều bào đã tham gia phục vụ, bảo vệ phái đoàn, vận động dư luận và nhân dân Pháp ủng hộ nền độc lập của Việt Nam. Một số trí thức kiều bào đã theo Chủ tịch Hồ Chí Minh về nước tham gia kháng chiến, hoạt động khoa học phục vụ Tổ quốc như: Trần Đại Nghĩa, Phạm Ngọc Thạch, Đặng Văn Ngữ...

Đầu những năm 50 của thế kỷ XX, khi cuộc kháng chiến chống thực dân Pháp của dân tộc Việt Nam bước vào giai đoạn quyết liệt, kiều bào ta ở Pháp đã có nhiều hoạt động tích cực ủng hộ kháng chiến. Tuy ở xa Tổ quốc, nhưng kiều bào vẫn hướng về Việt Nam, tin tưởng ở Chính phủ do Chủ tịch Hồ Chí Minh lãnh đạo, tin tưởng ở cuộc chiến tranh giải phóng dân tộc nhất định thắng lợi. Thắng lợi của quân ta ở các Chiến dịch Biên giới, Trung du, Hòa Bình và Tây Bắc càng thêm khích lệ kiều bào.

Chính sách chiến tranh của thực dân Pháp làm cho nhân dân và kiều dân ta ở Pháp ngày càng khó khăn. Mặc dầu sinh hoạt đắt đỏ, đời sống vật chất thiếu thốn, Việt kiều vẫn dành dụm ít nhiều để đóng góp cho kháng chiến trong nước. Trong dịp lễ mừng sinh nhật Chủ tịch Hồ Chí Minh năm 1952, kiều bào đã quyên góp được hơn 30 vạn phrăng và một số quần áo gửi về nước tặng các chiến sĩ. Trong dịp ngày thương binh, kiều bào cũng quyên góp được gần 1 triệu phrăng; riêng ở Pari, quyên được 75 vạn phrăng⁴.

Lực lượng công nhân là những người hoạt động tích cực nhất trong khối Việt kiều ở Pháp. Không những anh em tham gia đắc lực vào những hoạt động của kiều bào, mà còn nhiệt tình tham dự

những cuộc đấu tranh của nhân dân Pháp và kiều dân các nước thuộc địa Pháp. Anh em đã tổ chức những hội ái hữu, mục đích để giúp đỡ nhau và đoàn kết đấu tranh chống âm mưu chia rẽ của thực dân Pháp và lực lượng bù nhìn tay sai Bảo Đại, Nguyễn Văn Tâm. Trong năm 1952 và 1953, anh em đã vận động chống âm mưu của thực dân Pháp định hời hương một số công nhân và trao họ cho bọn bù nhìn, đem một số Việt kiều ở Pháp về Việt Nam làm bia đỡ đạn cho "đội viễn chinh Pháp". Anh em sinh viên, trí thức Việt kiều đã vạch trần những luận điệu "cách mạng" giả hiệu của đấng tay sai của thực dân Pháp. Thực dân Pháp hợp lực với bù nhìn tăng cường đàn áp, đe dọa và dụ dỗ Việt kiều ở Pháp, bắt Phạm Huy Thông và một số kiều bào yêu nước hoạt động chống lại âm mưu của chúng.

Đoàn kết chặt chẽ với công nhân lao động, lực lượng sinh viên và trí thức đã hằng hái tổ chức kỷ niệm ngày sinh Chủ tịch Hồ Chí Minh, kỷ niệm ngày Cách mạng Tháng Tám, ngày Quốc khánh... Những cuộc kỷ niệm đó thu hút được đông đảo kiều bào đến tham dự, giúp kiều bào hiểu hơn công cuộc kháng chiến gian lao và anh dũng của đồng bào ở trong nước; động viên kiều bào cố gắng vượt mọi khó khăn, ổn định cuộc sống, hướng về quê hương. Sinh viên Việt kiều với sinh viên Pháp; đồng thời, tích cực hoạt động chống lại những luận điệu giả hiệu của bọn bù nhìn. Anh em sinh viên đã tổ chức xé những biểu ngữ tuyên truyền cho "hiệp ước" bán nước Ôriôn - Bảo Đại, rải truyền đơn tố cáo tội ác của bọn Việt gian và kêu gọi kiều bào đoàn kết chặt chẽ xung quanh Chính phủ kháng chiến. Đặc biệt, lực lượng sinh viên Việt kiều còn quan tâm, dìu dắt đội "Thiếu nhi Hồ Chí Minh" ở Pháp và hằng hái tham gia hưởng ứng những hoạt động của phụ nữ dân chủ Pháp.

Để giúp nhau nâng cao trình độ chính trị và văn hóa, kiều bào còn tổ chức những buổi nói

chuyên hàng tuần về thời sự thế giới và Việt Nam, về những vấn đề khoa học, nghệ thuật, văn học, tổ chức các lớp bình dân học vụ và lớp học bổ túc về Việt văn, Pháp văn, toán, vật lý học... để giúp anh chị em công nhân chưa biết chữ và các em học sinh trung học.

2. Hoạt động của Việt kiều ở Pháp trong kháng chiến chống Mỹ, cứu nước

Để đáp ứng với yêu cầu của công tác vận động Việt kiều trong cuộc kháng chiến chống Mỹ, cứu nước, giành độc lập dân tộc, ngày 11-11-1959, Chính phủ ra Quyết định thành lập Ban Việt kiều Trung ương. Đây là lần đầu tiên một cơ quan chuyên trách về công tác kiều bào của Nhà nước được thành lập, đánh dấu một bước tiến mới trong công tác đối với người Việt Nam ở nước ngoài.

Ban Việt kiều Trung ương là đầu mối tổ chức, phối hợp, vận động kiều bào đấu tranh cho hòa bình, thống nhất đất nước, xây dựng các phong trào Việt kiều yêu nước. Nhiều thành viên của phong trào sinh viên phản chiến đã trở thành nòng cốt của phong trào Việt kiều yêu nước sau này ở Pháp và một số nước như Mỹ, Bỉ, Canada... Tổ chức Việt kiều yêu nước ở Pháp đi đầu trong việc vận động nhân dân sở tại và bạn bè khắp năm châu hình thành mặt trận nhân dân thế giới ủng hộ công cuộc kháng chiến của nhân dân Việt Nam.

Trong thời gian từ năm 1960 đến năm 1964, phong trào Việt kiều ở Pháp được tăng cường, trở thành câu nói phát triển công tác vận động kiều bào ra các địa bàn khác, thiết lập nhiều tổ chức quần chúng có sự chỉ đạo, liên hệ chặt chẽ từ cơ sở đến trung ương. Hình thành nhiều nhóm cốt cán và phong trào Việt kiều yêu nước vận động kiều bào ủng hộ cuộc kháng chiến chống Mỹ, cứu nước.

Giai đoạn 1965-1975, cùng với quân dân trong nước, kiều bào ở Pháp tích cực tham gia các phong trào ủng hộ kháng chiến, vận động nhân dân thế

giới tạo thành phong trào phản chiến mạnh mẽ, góp phần buộc đế quốc Mỹ xuống thang chiến tranh, ngồi vào bàn đàm phán ngoại giao ở Paris.

Ngày 24 và ngày 25-5-1969, Đại hội lần thứ nhất của Hội Liên hiệp Việt kiều tại Pháp tổ chức tại Arcueil (Val de Marne). Đại hội đã nghe báo cáo tổng kết phong trào Việt kiều yêu nước ở Pháp trong 10 năm (1959-1969) và thảo luận nhất trí về lập trường, đường lối, chủ trương hoạt động cũng như cơ cấu tổ chức của Hội. Đại hội đã thông qua Nghị quyết, Điều lệ, nội quy và khẳng định: Lấy tinh thần đại đoàn kết và hòa hợp dân tộc của Cương lĩnh chính trị và giải pháp toàn bộ 10 điểm của Mặt trận Dân tộc Giải phóng miền Nam Việt Nam làm chương trình hành động của Hội Liên hiệp Việt kiều tại Pháp. Đại hội đã bầu Ban Bí thư Trung ương gồm 34 ủy viên, trong đó có đại diện của 18 chi hội, 6 chi nhánh người Việt ở các tỉnh, thành phố của Pháp. Ông Huỳnh Trung Đồng được cử làm Chủ tịch⁶.

Bên cạnh những hoạt động có ý nghĩa lớn đối với cuộc kháng chiến ở trong nước của Hội Liên hiệp Việt kiều ở Pháp, ngày 22-8-1971, Liên đoàn sinh viên Phật tử Việt Nam tại châu Âu, Hội Phật tử Việt kiều hải ngoại (Chi bộ ở Pháp) còn ra thông cáo kịch liệt lên án chính sách đàn áp dã man của chính quyền Sài Gòn đối với sinh viên, học sinh theo đạo Phật ở miền Nam Việt Nam, tố cáo trước dư luận quốc tế những âm mưu của Chính phủ Mỹ và chính quyền tay sai Nguyễn Văn Thiệu nhằm triệt hạ phong trào Phật tử và các phong trào quần chúng khác đấu tranh cho độc lập, hòa bình ở miền Nam Việt Nam. Thông cáo đòi thả anh Nguyễn Xuân Lập, Trưởng đoàn Thanh niên Phật tử Sài Gòn và các sinh viên theo đạo Phật khác còn bị giam giữ. Liên đoàn sinh viên Phật tử Việt Nam tại châu Âu khẩn thiết kêu gọi các tổ chức sinh viên, học sinh và quần chúng yêu chuộng hòa bình công lý trên thế giới tích cực giúp đỡ cuộc đấu tranh của tập thể sinh viên, học sinh theo đạo Phật tại miền Nam Việt Nam⁶.

Ngày 7-4-1972, tại Pari, Hội Liên hiệp Việt kiều ở Pháp ra thông cáo kịch liệt lên án đế quốc Mỹ đã và đang cho máy bay bắn phá miền Bắc Việt Nam. Thông cáo khẳng định: Đây rõ ràng là sự leo thang cực kỳ nghiêm trọng của Mỹ trong cuộc chiến tranh xâm lược Việt Nam, vi phạm những cam kết của Mỹ chấm dứt không điều kiện mọi cuộc ném bom đối với nước Việt Nam Dân chủ Cộng hòa. Hội Liên hiệp Việt kiều tại Pháp nhiệt liệt hoan nghênh những chiến thắng vẻ vang mà quân và dân hai miền Nam - Bắc đã giành được⁷.

Bên cạnh đó, các tổ chức Việt kiều yêu nước ở Pháp tăng cường vận động kiều bào ủng hộ về cả vật chất và tinh thần đối với công cuộc kháng chiến ở trong nước; đẩy mạnh các hoạt động ngoại giao nhân dân, tích cực giúp đỡ và phối hợp với các cơ quan đại diện ngoại giao của Việt Nam tiến hành vận động nhân dân và chính giới các nước, kể cả nhân dân Mỹ, hình thành mặt trận nhân dân tiến bộ trên thế giới ủng hộ Việt Nam, đấu tranh chống Mỹ, giành độc lập, thống nhất đất nước. Kiều bào ở Pháp, trong nhiều năm liên tục đã hết lòng phục vụ, giúp đỡ các nhà ngoại giao Việt Nam đấu tranh trên bàn đàm phán tại Hội nghị Pari về chấm dứt chiến tranh lập lại hòa bình ở Việt Nam.

Ngày 16-1-1974, đoàn Việt kiều ở Pháp do Phó Chủ tịch Hội Việt kiều Lâm Bá Châu và Tổng Thư ký Hội Liên hiệp sinh viên Việt kiều Nguyễn Đức Phương về thăm quê hương trong dịp Tết Nguyên đán. Thay mặt Ủy ban Trung ương Mặt trận Tổ quốc Việt Nam, đồng chí Hoàng Quốc Việt đã biểu dương kiều bào, tuy ở xa đất nước nhưng luôn hướng về Tổ quốc, đã có những đóng góp quý báu cho sự nghiệp cách mạng giải phóng dân tộc⁸.

Ngày 2-4-1975, Hội Liên hiệp Việt kiều tại Pháp ra lời kêu gọi: “chia cơm sẻ áo với đồng bào miền Nam”. Lời kêu gọi viết: Chúng tôi kêu gọi bà con với tinh thần “lá lành đùm lá rách” tùy theo khả năng của mọi người mà đóng góp. Sự

đóng góp này thể hiện mối tình ruột thịt của những người con sống xa Tổ quốc đối với đồng bào miền Nam đang vượt qua mọi khó khăn tiến lên giành lại hòa bình, độc lập, tự do, thực hiện hòa hợp và hòa giải dân tộc⁹.

Đại thắng mùa Xuân năm 1975, đất nước thống nhất đã tạo niềm phấn khởi với đồng bào kiều bào yêu nước ở Pháp. Tổ chức Việt kiều yêu nước ở Pháp ra hoạt động công khai và đổi tên thành Hội người Việt Nam tại Pháp. Tinh thần yêu nước của kiều bào càng được phát huy trong thời gian đất nước hàn gắn vết thương chiến tranh, xây dựng và phát triển kinh tế - xã hội trong thời kỳ đổi mới.

Những đóng góp của kiều bào ở Pháp trong hai cuộc kháng chiến chống thực dân Pháp và đế quốc Mỹ là quan trọng. Tính đến nay, nước Cộng hòa Pháp là nơi mà Hội người Việt Nam mạnh nhất và có lịch sử lâu năm nhất. Hội có nhà văn hóa (Nhà Việt Nam), có cơ quan ngôn luận là tờ báo *Đoàn kết* tồn tại nhiều thập kỷ qua, có nhiều chi hội ở các tỉnh, thành phố của Pháp và liên hệ mật thiết với một số người Việt Nam khác tại các nước Tây Âu. Tự hào là một Hội có truyền thống do Nguyễn Ái Quốc sáng lập từ năm 1919, Hội người Việt Nam tại Pháp có nhiều hoạt động tích cực nhằm xây dựng, phát triển cộng đồng, vận động kiều bào ủng hộ sự nghiệp CNH, HĐH đất nước.

1. Trước năm 1954, số người Việt Nam sinh sống và học tập ở Pháp khoảng 3.600 người. Đến năm 1975, con số này tăng lên 35.000 người (Xem: Tài liệu lưu tại Học viện Ngoại giao, kí hiệu LV (CHKV) 153, tr.13)

2. *Hồ Chí Minh Toàn tập*, Nxb CTQG, H, 2011, T4, tr.101

3. Đặc san *Sự kiện nhân chứng*, số 1-1994

4. Báo *Nhân dân*, số 94, từ 6-2 đến 10-2-1953

5. Nguyệt san *Đại đoàn kết* (của Việt kiều xuất bản) số 5, tháng 6-1969

6, 7, 8, 9. Báo *Nhân dân*: ngày 29-8-1971, ngày 11-4-1972, ngày 17-1-1974, ngày 8-4-1975.